

N:o 151.

Af herr **N. Wallmark**, *angående gemensam valdag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.*

Vid åtskilliga riksdagar har fråga varit väckt derom, att en för hela riket gemensam valdag måtte blifva fastställd för val af riksdagsmän uti Riksdagens Andra Kammare. De framställningar, som i sådant hänseende hittills blifvit gjorda, hafva emellertid icke ledt till önskad påföljd.

Anledningen till detta förhållande har icke varit att söka i någon Riksdagens obenägenhet för sjelfva saken i och för sig. Tvärt om hafva vid de tillfällen, då frågan tidigare varit före, fördelarne af en dylik gemensam valdag vunnit erkännande. Hvad som vållat frågans fall har hufvudsakligen varit den skiljaktighet i meningar, som gjort sig gällande i fråga om den dag, som lämpligen borde för ändamålet väljas.

Då jag tager mig friheten att nu bringa denna fråga under förnyadt öfvervägande af Riksdagen, torde jag icke hafva af nöden att vidlyftigt framhålla de förmåner, som skulle medfölja en lagförändring af det innehåll, jag åsyftar. En bestämd, en gång för alla fastställd valdag skulle tvifvels utan medföra, att deltagandet i riksdagsvalen blefve allmänna, än nu är förhållandet. Detta skulle följa redan deraf, att den bestämda valdagen helt naturligt komme att blifva en nationel bemärkelsedag, på förhand allmäneligen beräknad och anslagen till utöfningen af den ifrågavarande medborgerliga skyldigheten. De olägenheter, som under nuvarande förhållanden ofta öfverklagas — att valen ej sällan kungöras allt för kort tid

förut, att de understundom utlysas till sådan tid, då jordbrukaren af pågående landtmannaarbeten hindras från att deltaga, att de allt ibland komma i kollision med andra allmänna förrättningar m. m. — dessa olägenheter kunde undanrödjas eller väsentligen minskas i och med det, att valdagen blefve en gång för alla bestämd. Med ett allmännare deltagande i valen komme dessa att gifva ett mer exakt uttryck åt valmännens verkliga önskan. Men allt, som kan bidra till att främja sistnämnda syftemål, är af den betydelse, att dess vidtagande bör anses såsom ett angeläget och högst nödigt föremål för vår lagstiftning.

Om nu än detta i sin allmänhet måste erkännas, så blir frågan den, om öfver hufvud någon dag kan utfinnas, som lämpar sig till gemensam valdag, så att man icke löper fara att fastställa en dag, som, lämplig å vissa håll, skulle medföra kända olägenheter å andra. För min del tror jag, att en tidpunkt, som motsvarar de anspråk, hvilka härutinnan måste uppställas, låter sig träffa.

Hvad härvid först beträffar den *månad*, som lämpligen borde väljas, vill det synas mig, att september månad i detta hänseende skäligen kunde antagas. I städerna förrättas valen allmänt under september och, efter hvad statistiska centralbyråns redogörelse för 1893 års riksdagsval utvisar, till vida öfvervägande antal under förra hälften af september.

Med afseende å förhållandena inom städerna synes ock denna tid för dem vara den lämpligaste. Jag tror jemväl, att samma tid icke skall för landsbygden erbjuda några olägenheter, utan vara minst lika förmånlig som senare hälften af augusti månad, till hvilken sistnämnda tid flertalet af landsbygdens val hittills plägat vara förlagda. Jag tror jemväl, att, med förenadt afseende å förhållandena inom städerna och på landsbygden, den lämpligaste tiden kan närmare bestämmas till någon dag ett stycke fram i september månad inemot midten af denna.

I fråga om den *veckodag*, å hvilken förrättningen borde försiggå, delar jag för min del deras mening, som anse, att en söndag vore för ändamålet den bästa, förutsatt naturligen, att föreskrift meddelades i syfte, att ej någon kollision borde kunna uppkomma mellan valet och den allmänna gudstjensten. Ehuru jag håller före, att riksdagsval borde kunna ega rum å söndag lika väl som en hel del kommunala val och förrättningar, kan jag dock både förstå och respektera de betänkligheter, som i denna punkt kunna uppstå. Synes det önskvärdt, att en annan dag än söndagen väljes, vill det förefalla mig, som om lördagen kunde i stället tagas. Min mening går

för den skull ut derpå, att till allmän valdag borde utses andra söndagen eller, om så skulle anses bättre, andra lördagen i september månad. Detta mitt förslag, i dess senare alternativ, öfverensstämmer med hvad som vid 1888 års riksdag föreslogs af åtskilliga reservanter inom konstitutionsutskottet från såväl Första som Andra Kammaren, och det skiljer sig föga ifrån det förslag, som vid 1887 års senare riksdag framlades af konstitutionsutskottet, och enligt hvilket förslag valdagen borde blifva andra måndagen i september.

Å den föreslagna dagen borde i valkretsar, som välja omedelbart, sjelfva valen inom kommunerna ega rum. Det kunde ifrågasättas, om ej i valkretsar med medelbart valsätt *elektorsvalet*, ej det egentliga riksdagsmannavalet, borde ega rum på den bestämda valdagen. Det synes mig dock egentligast, att i ena som andra fallet den gemensamma valdagen bestämmes till dag för *sjelfva riksdagsmannavalet*, helst de valkretsar, der det medelbara valsättet användes, äro jemförelsevis få och synas blifva allt färre, oafsedt att säkerligen sjelfva föreskriften om en för hela riket gemensam valdag skulle efter min åsigt i sin mån befrämja öfvergången till det omedelbara valsättet i de kretsar, der det medelbara sättet ännu användes.

Jag hemställer för den skull,

att Riksdagen måtte till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga den ändring af riksdagsordningen, att val till riksdagsman i Andra Kammaren skola verkställas andra söndagen eller, om Riksdagen så finner lämpligare, andra lördagen i september månad näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

Den närmare formuleringen af den åsyftade lagförändringen torde konstitutionsutskottet, om — såsom jag hoppas — utskottet biträder hufvudtanken i mitt förslag, benäget föreslå.

Stockholm den 16 februari 1897.

Nils Wallmark.
